

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Урысые Федерацием икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехылаагъ

Лъэпкъ культурэмрэ искусствэмрэ яхэхъоныгъэкIэ гъэхъагъэу илэхэм, илъэсыбэ хъугъэу шлуагъэ кытэу Иоф зэришIэрэм апае Зэкъошныгъэм иорден Андзэрэкъо Чесик Мыхъамэд ыкъом — къэралыгъо учреждение «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние» иартист-орэдыIo фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий МЕДВЕДЕВ

Москва, Кремль
тыгъэгъазэм и 6, 2010-рэ илъэс
N 1521

Тыгъэгъазэм и 20-р — Урысые Федерацием щынэгъончъагъэмкIэ иорганхэм яIoфышIэ и Маф

Адыгэ Республикэм и спецкълулыкъухэм яIoфышIэхэу лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Урысые Федерацием щынэгъончъагъэмкIэ иорганхэм яIoфышIэ и Мафэ фэишI тыгу кыддеIэу тышIуфэгъушIo!

ШъуиIoфышIэн анахъэу зыфэгъэзагъэр къэралыгъо фэдэхэр къэгъэгъунэгъэнхэр, социальнэ-экономикэ, общественнэ-политикэ Ioфыгъохэр шлуагъэ кытэу зшIохыгъэнхэр ары.

Спецкълулыкъухэм яIoфышIэхэм япшъэрылъ шъхъалэхэм ащыцI цыфым, обществэм, къэралыгъом ящынэгъончъагъэ кыдэлытэгъэныр. Ащ пае Урысыем ыкIи ащ щытэуэхэрэм яфедэхэм якъэгъэгъунэн фэIорышIэрэ нэпчэ лыгъэишхо кызыыхыгъэ фэн, рензу Ioф зыдшIэгъэишхо фаеу мэхъу.

Урысыем и ФСБ Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэIорышIанIэ иIoфышIэхэм IэпIэгъэныгъэишхо зэрахълым ишыхъатэу щыт республикэм терроризмэрэ экстремизмэрэ янэишэнэ дэйхэм зэрациухъагъэр, илъэсыбэ хъугъэу лъэпкъ, дин зэгурыIoныгъэ зэрилтыр.

Къолъхъэ тын-Iыхыным, бзэдэжшIагъэхэм ябэныжсыгъэнымкIэ, терроризмэрэ экстремизмэрэ апэуцужсыгъэнымкIэ къэралыгъо хабзэм иорганхэмрэ щынэгъончъагъэмкIэ органхэмрэ азыфагу зэпхыныгъэ пытэ республикэм зэрэцилтым мэхъанэишхо иI.

ГъэIорышIанIэм иIoфышIэхэм ясэнэхъат хэиIыкIыишхо зэрэфыряIэм, япшъэрылъ, Хэгъэгум зэрафэишIыпкъэхэм яшлуагъэкIэ Урысые Федерацием икъэралыгъо фэдэхэр кыдэлытэгъэныхэм атэгъэпсыхъэгъэ пшъэрылъхэр шлуагъэ кытэу зэрагъэцкIэгъэтихэм тицыхъэ телъ.

Шъори, кышIгъунэблагъэхэм псауныгъэ пытэ, насып шъуиIэнэу, шъуигъаишIэ кIыхъэ хъунэу, Адыгэ Республикэм, зэдыти Хэгъэгъуишхоу Урысые Федерацием апае шъуиIoфышIэн тапэкIи гъэхъагъэхэр щышIушIынуу тышIуфэлъаIo!

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Анатолий ИВАНОВ

ПФР-р ЗЫЗЭХАЩАГЪЭР ИЛЪЭС 20 ХЪУГЪЭ

ЯмэфэкI хагъэунэфыкIыгъ

Урысые Федерацием ПенсиехэмкIэ ифонд зызэхащэгъэр илъэс 20 зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ мэфэкI зэхахъэ тыгуасэ, тыгъэгъазэм и 17-м, АР-м и Къэралыгъо филармоние щыкIуагъ. Ащ хэлэжъагъэх АР-м и Президентрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрациие ипашъу Владислав Федоровыр, УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд и ГъэIорышIанIэу Къыблэ федеральнэ округым щылэм илыкIоу Ольга Лудовар, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм икомитет итхъаматэу Татьяна Петровар, къэралыгъо хэбзэ ыкIи муниципальнэ органхэм ялыкIохэр, нэмыкI хъагъэхэр.

Зэхахъэм иIoфышIэн зырагъажъэм АР-м и Президент ыцIэкIэ ямэфэкI пае зэлукIэм хэлэжъагъэхэм къафэгъушIуагъ Владислав Федоровыр. Ащ Адыгэ Республикэм изаслуженнэ щытхъуцIэхэр кызыфауасыгъэхэ Дэгумыкьо Валентинэрэ ХъокIо Аминэтрэ тын лъапIэхэр къэзыушыхъатыр тхылъхэмрэ бгъэхэлъхъэ тамыгъэхэмрэ аритыжыгъэх. Нэужым мэфэкI зэхахъэм хэлэжъагъэхэм апашъхъэ кышыгушIуагъ ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ ипашъу Къулэ Аскэрбий. Пенсие системэм аужырэ илъэсхэм зэхъокIыныгъэу фэхъугъэхэм, пенси-

онерхэм ящыIэкIэ амалхэр нахъышIу шIыгъэнхэм пае федеральнэ хабзэм Ioфыгъоу зэрихъэхэрэм къатегушIуагъ, ПФР-м исистемэ Ioф щызышIэхэрэм юбилеим пае къафэгъушIуагъ.

Гушылэр ратыгъ Парламентым икомитет итхъаматэу Татьяна Петровар. Къэралыгъо Советым — Хасэм ыцIэкIэ ямэфэкI пае зэхахъэм хэлэжъагъэхэм ар къафэгъушIуагъ, Парламентым итын лъапIэу, тамыгъэу «Закон. Пшъэрылъ. Цыфыгъ» зыфиIoу Къулэ Аскэрбий кыфагъэшъошагъэр, Парламентым и Щытхъу тхылъхэр Татьяна Киселевар, Дэгумыкьо Фа-

тимэ ыкIи Цукъо Саидэ къаритыжыгъэх.

ПФР-м и ГъэIорышIанIэу Къыблэ федеральнэ округым щылэм илыкIоу Ольга Лудовар кызыгушIэхэ уж а ГъэIорышIанIэм иписъмэхэу кызырафэразэхэр кызыIотыкIхэрэр ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ и IoфышIэхэу Цуамыкьо Радмилэ, Iэщэ Аслъан, Светлана Хлынинам, нэмыкIхэм къаритыгъ.

ИкIэухым ПенсиехэмкIэ фондым итарихъ ехылIэгъэ кинофильм къафагъэлыгъуагъ, мэфэкI концерт къафатыгъ.

КИАРЭ Фатим.

КАНДИДАТХЭМ АПАЙ

Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием игражданхэм хэдзын фытыныгъэу ялэхэм ыкIи референдумым хэлэжъэнхэмкIэ яфитыныгъэхэм ягэрантие шъхъалэхэм яхылаагъ» ыкIи Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм яхэдзынхэм яхылаагъ» зыфиIoхэрэм зэрагъэнафэрэм тегъэпсыкIыгъэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм яхэдзынхэу 2011-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 13-м щыIэгъэхэм афэгъэхыгъэ агитационнэ материалхэр кыыхъу-тыгъэнхэм республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэр» зэрахэлэжъэщтым ехылаагъэу макъэ ятэгъэIу кандидатхэм ыкIи хэдэкIо объединениехэу кандидатхэр языгъэтхыгъэхэм. Агитационнэ материалхэр пкIэ хэмылъэу ыкIи пкIэ хэлъэу кыыхъ-

тыуытхытх. Ащ пае хэутыпIэ чIыпIэу дгъэнафэрэр тхъамафэм кыкIоцI гъэзет пчъагъэу кыдэкIырэм хэутыпIэ чIыпIэу илэм ипроцентипшI. ПкIэ зыхэлъ агитационнэ материалхэу кыыхъуытхытхэм чIыпIэу аубытытхытхэр пкIэ зыхэмылъ материалхэм ателъытагъэм фэдитIу мэхъу. Агитационнэ материалхэр ящэнэрэ ыкIи ащ кыкIэлъыкIорэ нэкIубгъохэм къарыхъащтытх. Зы квадратнэ сантиметрэм уасэу илэр сомэ 20. Кандидатхэр, хэдэкIо объединениехэр хэдгъэлажъэхэзэ пхъэдз идзэн шIыкIэм тетэу хэти иагитационнэ материалхэр гъэзетым кызыыхытхытхэ мафэхэр дгъэнафэщтытх. Ащ ехылIэгъэ мэкъэгъэIу ыужкIэ тигъэзет кыи-хытхытх.

Республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм»
и редакция.

ИлъэсыкIэм пагъохырэ шIухъафтынхэр

РеспубликэмкIэ рекорд агъэуцугъ

Красногвардейскэ районым щыщ СПК-у «Колхозу Лени-ныр» зыфиIоу КIыкI Долэтбый зипашэм ибылымахохэм аужы-рэ илъэсыбэм кыкIоцI щэм икъэхъыжьынкIэ гъэхъэгъ-шIухэр ашIыхъэз кырэкIох. Джыри мары бэмышIэу кыт-лыIэсыгъэ къэбарым кызыри-ушыхъатырэмкIэ, хызымэтшIа-пIэм ибылымахохэм чэм пэпчъ телытагъэу тызыхэт илъэсым цоу кыкIахыгъэр килограмм мини 6-м кырагъэхъугъ. Ар текIоныгъэшху ыкIи респу-бликэмкIэ рекорд.

ХызымэтшIапIэм былым пашгъэхэр зыщайгъыштхэ псэ-ольэ дэгъухэр шагъэпсыгъэх, ахэм чэмхэр кызырашхыштхэ аппаратхэр, псы зэрэрагъэшго-

штхэ ыкIи ебзыр зэрэчашхыштхэ установкэхэр ачIагъэуцуагъэх. Чэм лъэпкышIухэр кызылэкIэ-гъэхъэгъэнхэм фэгъэхъыгъэ IофшIэныби зэшIуахыгъ.

ХызымэтшIапIэм ипашчи испе-циалистхэми кызырэлорэмкIэ, гъэхъагъэхэм апэрэ къэкIуапIэу яIэхэр фермэхэм ашылгъэхъэрэ цыфхэр арых. Илъэс пчъагъэ хъугъэу фермэм пэщэныгъэ ды-зэрехъэ Светлана Гулак. Чэмшх-хэу Г.В. Гулаковам, В.И. Гайдук ыкIи М.П. Мамедовам тыгъэгъа-зэм и 1-м ехъулIэу чэмэу кьа-фэгъэзагъэ пэпчъ шэ килограмм мини 6-м нэс кыкIахыгъ. Ахэм ауж чыжьэп кызыринагъэхэр чэмшххэу А.П. Хархановыр, А.В. Капризина, Г.И. Филоши-нар.

Былымахохэм ягъэхъагъэ зIахъышIу хэлъхэм ашыщых механизаторэу А.М. Букарос, чэмхэм ягъэшхэн фэгъэгъэ операторхэу С.И. Зайцевыр, С.А. Болтовыр, С.А. Аврамен-кэр. Ветеринарэу С.М. Джолэ-кьоми, осеменаторэу Н.А. Бары-кинми яIэнатIэхэр дэгъоу агъэцэкIэ.

ЗиIофшIэн дэгъоу зыгъэгъ-кIэрэ цыфхэм лэжьапкIэу аIукIэжьырэри макIэп. Чэмшх пэрыгъхэм мазэм ялэжьапкIэ сомэ мин 20 — 25-м нэсы.

Джащ фэдэ гъэхъэгъэшIухэр ашIыгъэхэу СПК-у «Колхозу Лениныр» зыфиIорэм ибылы-махохэр ИлъэсыкIэм пэгъокIых.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэртбый.

«ПсынэкIэчъыр» яхъэкIагъ

МыекIуапэ дэт лицееу N 19-м иклубэу «Тхылъыр сэ синьбджэгъушIу» зыфиIорэм республикIэлэцIыкIу журналэу «ПсынэкIэчъым» иредактор шхъаIэу Бэгъушгъэ Марыетрэ пшъэдэкижьэ зыхъырэ секретарэу Шишкина Анастасиерэ мы мафэхэм ихъэкIагъэх.

ЯтIонэрэ классым ис еджакIохэм хъакIэхэм упчIабэ аратыгъ. Журналыр зэрагъэхъахырэ, зитхыгъэхэр кыхъэзыутын зылъэкIыштхэр, сурэт дахэу кыхъэхэрэр кызыдрахыхэрэр кIэлэцIыкIухэм зэрагъэшIагъ. Журналыр ашIогъэшIэгъонэу зэ-реджэхэрэр ахэм кьаIуагъ. Анахъэу хъугъэ-шIэгъэ зэфэшхъаф-хэм афэгъэхъыгъэхэр, рассказ щэхэнхэр, Адыгеим ехыллэгъэ тхы-гъэхэр якласх.

ЗэлукIэм икIэхухым еджакIохэм атхыгъэ рассказ цыкIухэр ре-дакцием ратыгъэх.

Клубэу «Тхылъыр сэ синьбджэгъушIу» зыфиIорэр ятIонэрэ илъэс хъугъэ лицем зыщызэхашэрэр. КIэлэцIыкIухэр зеджэгъэхэр щы-зэхэтэфы, тхылым ишIуагъэкIэ чIыпIэ зэфэшхъафхэм ташIэ... ТхэнымкIи апэрэ лъэбкъухэр мыщ цыгъэшIых. «Волшебный лес», «Зверье мое» зышхъэ тхылъитIур кыдэдгъэкIыгъ. ЕджакIохэм зэдэгъушIэгъухэр зыщадэтшIырэ уахътэхэм альэгъугъэхэр, еж-хэм кьаугупшысыгъэ къэбархэр, шIу альэгъурэ псэушхъэхэм афэгъэхъыгъэхэр тхылъхэм кьадэхъагъэх.

«Тхылъыр тиньбджэгъу шыпкы». А гупшысэр джыри зэ кы-ушыхъатыжьыгъ еджакIохэм зэлукIэгъоу «ПсынэкIэчъым» дырIагъэм. Ащ ишIуагъэкIэ агу рыхъырэ журналым дахэу гъэкIэрэкIэгъэ инэкIубгъохэм къарыхъэрэ таурыхъэр, хырыхы-хъэхэр, усэхэр бэрэ агу къэкIыжьыштых.

Марина ПРИГОДА.

Лицееу N 19-м иклубэу «Тхылъыр сэ синьбджэгъушIу» зыфиIорэм ипаш.

Урысые Федерацием и Прези-дент и Администрации кьэра-лыгъом ишIолыгъхэр зэкIэ мы Iофтхъабзэм кыхъэлэгъэнхэ фаеу ылытагъ. Хэгъэгум ишIо-лыр пэпчъ щыпсэурэ лъэпкы-хэм яэтнографии, ягеографии ахэпIагъоу джэгъуалгъэхэр гъэ-сыгъэнхэр ары мэхъанэ зиIэр.

Адыгэ Республикэм кышцагъэ-хъахыгъэ джэголгъэ пкыгъгуи-тIу, адыгэ палорэ сая зыщыгъ ныхъапэмрэ Москва ара-гъэхъыгъэх.

АР-м культурэмкIэ иминистрэ игуадзэу Нафиса Васильевам кызырIуагъэмкIэ, джэгъуалгъэхэр дэхэ дэдэх. Зэпэжьыужырэ би-

серхэмкIэ, шIо зэфэшхъафхэр зилэ пкыгъгъохэмкIэ хэдыкIыгъэх. Ныхъапэр Пэнэшгъу Сафет ышIыгъ. Ар Ос Пшъашгъэм фэ-дэу елкэ чIэгъым чIагъэуцоным фытегъэпсыхъагъ. Адыгэ палор Нэгъуцу Аслъан кыгъэхъахыгъ. Джэгъуалгъэхэм язскызхэр сурэ-тышIэу Бырсыр Абдулахъ иех.

— Пкыгъгъохэр дгъэхъахыгъэ зэхъум, кыхъашт илъэсым джэ-голгъэ анахъ дэгъум икыхъэхын фэгъэхъыгъэ зэнэкъокъу зэхэтIэ-нэу тыгу къэкIыгъ, — кыIуагъ Нафиса Васильевам. — Кремлым иелкэ имызакъоу, тиреспубликэ иелкэ шхъаIэ къэзыгъэкIэрэ-кIэштхэри ахэм кьахэтхыштых.

ДАУТЭ Анжел.

Наркоконтролым кьэты

ПШЪЭДЭКИЖЪ АРАГЪЭХЫШТ

Наркотикхэр хэбзэнчъэу гъэзекIогъэнхэм пэуцужыгъэнымкIэ кьулыкъоу Адыгеим щыла-жхэрэр икIэщакIоу правухъумэкIо органхэм япа-щэхэр зыхэлэгъэгъэ зэлукIэгъу бэмышIэу Мы-екъуапэ шыкIуагъ. Ар зыфэгъэхъыгъагъэр бздэжшIагъэ зезыхъагъэхэр зыщайгъэхэ учре-ждениеу Адыгеим итхэм ачIэсхэм наркотикхэр алэкIэмыгъэхъэгъэным иамалхэр нахъ пхъэшагъэ хэлъэу зехъэгъэнхэр ыкIи правухъумэкIо орган-хэм ахэтхэу законыр зыукъохэрэр, наркотикхэр а учреждениехэм адзыхъэхэрэр кыхъэгъэщыгъэн-хэр, яфэшгошэ пшъэдэкижьэ ягъэхъыгъэныр ары. ЗэлукIэгъум хэлэжьагъэх прокурорым игуадзэу С. Губиныр, наркоконтролым икьулыкъу ипашэу С. Рудковскэр, УФСИН-м ипашэ ипшъэ-

рылгъхэр зыгъэгъэкIэрэ Р. Борсэр, нэмыкIэхэри.

Урысыем и ФСКН Краснодар краймкIэ и Регион гъэлорышIанIэ АР-мкIэ и Къутамэ ипрессе-кьулыкъу кызыртырэмкIэ, наркотикхэм япхыгъэ бздэжшIа-гъэхэр зезыхъэгъэ нэгъырэ 425-рэ тиреспубликэ ит хъапсхэм ачIэс. Ахэм яятфэнэрэ пэпчъ наркоман, нар-котик зыгъэфедэу нэгъыри 112-рэ оперативнэ учетым хэт. Хъапсхэм наркотикхэр хэбзэнчъэу кьазэраше-кIокIыхэрэм епхыгъэу мы илъэсым уголовнэ IофитIу правухъумэкIо органхэм кызылэуахыгъ.

Зигугъу тшIырэ учреждениехэм наркотикхэр кызырешекIокIыхэрэм пэшIуекIогъэным пае шIэгъэн фаехэр оперативникхэм кьаIуагъ, правухъумэкIо органхэр мы лэныкыомкIэ зэ-дэлэгъэнхэ, законыр зыукъохэрэм пшъэдэкижьэ пхъашэ ягъэхъыгъэн зэрэфаер кыхагъэщыгъ.

(Тикорр.).

ХЪАПЭКIЭ Налбый Юныс ыкъор

2010-рэ илъэсым ты-гъэгъазэм и 16-м ыныбжъ илъэс 71-м итэу Адыгэ РеспубликэмкIэ заом, IофшIэным, УIэшыгъэ КIуачIэхэм ыкIи хэбзэ-ухъумэкIо органхэм яве-теранхэм (пенсционер-хэм) я Совет итхъаматэ игуадзэу, ветеранхэм (пенсционерхэм) Iэпы-Iэгъу афэхъурэ Адыгэ республикэ фондэу «ТекIоныгъ» зыфиIоу Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Хъ.Б. Ан-дырхъуае ыцIэкIэ шы-тым идиректорэу Хъа-пэкIэ Налбый Юныс ыкъор игъонэмыс хъугъэ.

Н.Ю. ХъапакIэр 1940-рэ илъэсым бздэзогъум и 2-м АдыгеимкIэ Красногвардейскэ районым ит кьуаджэу Адэ-мые кышыхъугъ. ЩыIэныгъэ гъогу шIагъо ащ кыкIугъ. Гу-рыт еджапIэм икIэлэгъаджэу, партийнэ, советскэ IофшIэу ри-гъажи, народнэ гъэсэныгъэмкIэ гъэлорышIапIэм ипэшэ IэнатIэ нэсыгъ. Пэшэ, зэхэщэкIо дэгъоу ахэм закышцигъэлэгъуагъ.

1963-рэ илъэсым Н.Ю. ХъапакIэм АГПИ-р кызыеух нэуж Шэуджэн районымкIэ совхозэу «Заря» игурыт еджапIэ тарихымкIэ щыригъэджагъэх. 1968 — 1970-рэ илъэсхэм Шэ-уджэн еджэпIэ-интернатым идиректор егъэджэн-пIуныгъэ IофымкIэ игуадзэу, 1970-рэ илъэсым шегъэжьагъэу 1973-рэ илъэсым нэс КПСС-м и Шэуджэн РК пропагандэмрэ агитациемрэкIэ иотдел ипашэу щытыгъ. 1973-рэ илъэсым кы-шегъэжьагъэу 1981-рэ илъэсым нэс Шэуджэн райисполкомым итхъаматэ игуадзэу, 1981-рэ илъэсым кышегъэжьагъэу 1983-рэ илъэсым нэс Адыгэ хэку исполкомым инструкторскэ отдел ипашэ игуадзэу щытыгъ. 1983-рэ илъэсым кышегъэжьагъэу 1992-рэ илъэсым нэс Адыгэ хэку исполкомым народнэ гъэсэныгъэмкIэ иотдел ипэшэагъ. 1992-рэ илъэсым кышегъэжьагъэу 2000-рэ илъэсым нэс Адыгэ Республикэм и Президентрэ Адыгэ Респуб-ликэм иминистрэхэм я Кабинетрэ я Администрации иотделэу рес-публикэ, чыпIэ органхэм зэпхыныгъэ адызиIэм ипашэу щы-тыгъ, 2001-рэ илъэсым шегъэжьагъэу фондэу «ТекIоныгъ» зыфиIорэм пэщэныгъэ дызэрыхъагъ.

2000-рэ илъэсым пенсием зэрэкIоу Адыгеим иветеран дви-жение хэхъэ, бюджетым емыхыгъэ фондэу «ТекIоныгъ» зыфиIорэм ипашэу агъэнафэ, а охътэ шыпкыэм Адыгэ Респуб-ликэм иветеранхэм я Совет итхъаматэ игуадзэу Iоф ешIэ. Мы IэнатIэм Iутызэ ветеранхэм ясатырхэм ягъэпытэн кIочIабэ пэлуэгъахъэ.

Налбый Юныс ыкъор цыф шгырыгъэу, интеллигент шыпкыэу, цыфышIоу щытыгъ, ежми зыфигъэкIуатэщытыгъэп, нэмыкIэхэм пхъашэу яупчIыжьыштыгъ, Адыгэ Республикэм иветеранхэм иобщественности осэшхо кыфашIыштыгъ.

Н.Ю. ХъапакIэм медальхэу «Адыгеим и Щытхъуэхэ», «За доблестный труд» зыфиIохэрэр, нэмыкI наградэхэр кыфагъэ-шшоагъэх.

Щымылэжьым иунагъо исхэм, иныбджэгъухэм, илахылхэм тафэтхъаусыхэ.

Адыгэ Республикэм иветеранхэм я Совет

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм лъэ-шэу гухэкI щыхъугъ Адыгэ республикэ фондэу «ТекIоныгъ» зыфиIорэм идиректорэу ХъапэкIэ Налбый Юныс ыкъом идунай зэрихъожьыгъэр ыкIи ащ игупсэхэмрэ илахылхэмрэ афэт-хъаусыхэ.

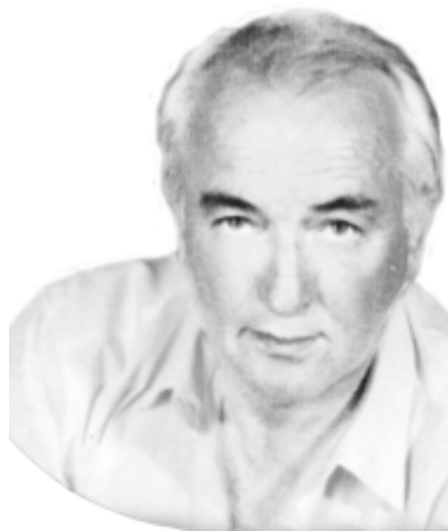
Адыгэ Республикэм иветеранхэм я Совет лъэшэу гухэкI щыхъугъ ветеранхэм (пенсционерхэм) IэпыIэгъу афэхъурэ Адыгэ республикэ фондэу «ТекIоныгъ» зыфиIоу Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Хъ.Б. Андырхъуае ыцIэкIэ шытым идирек-торэу, Адыгэ Республикэм иветеранхэм я Совет итхъаматэ игуадзэу ХъапэкIэ Налбый Юныс ыкъом идунай зэрихъо-жьыгъэр ыкIи щымылэжьым иунагъорэ илахылхэмрэ афэт-хъаусыхэ.

Теуцожь районымкIэ ветеранхэм я Совет гухэкIышхо шы-хъугъ Адыгэ республикэ фондэу «ТекIоныгъэм» ипашэу ХъапэкIэ Налбый Юныс ыкъом игъонэмысэу идунай зэрихъожьыгъэр ыкIи ащ илахылхэмрэ пэблагъэхэмрэ афэтхъаусыхэ.

Адыгэ республикэ психоневрологическэ диспансерым икIэлэцIыкIу отделение илогопедэу Хъут Сарэ янэ идунай ыхъожьыгъ. Унагъом иныбджэгъухэр щымылэжьым ила-хылхэм афэтхъаусыхэ, кыныр адагошы.

ИСКУССТВЭМРЭ ЦЫФЫМРЭ

Зыхъэ Заур.

ЗАУР! Ощ нае
цыфхэр Іэгу теох

Артист! Мы гушыІэм сыдэу бэдэа адыгэхэм кырагъэуытэрэр — нэпэкъ зэхэлъыкІэ дахи, ІокІэ-шыкІэ зэтефыгаби, гушыІэкІэ хабзи, пкъы хэхыгъэ зэдишти, уфэупцІагы, къэшъуакІи, уджыкІи, орэдкъэІони, сэмэркъэу зэгъи, нэмыкІи. Хэу-къохэрэп. Уегупшысэмэ, артистыр арыба сыдрэ лъэхъани Іэ-пІэсагъэр зыпкъынэ-лынэ пэпчыкІэ зэхэзышІэу, емызэщыжъэу цыф жъугъэхэм культурэр алъызыгъэІэсэу, ахэзыгуашэрэр.

ШыІэ сэнэхъатыбэр зэбгъапшэмэ, мы сэнэхъат гъэшІэгъо-ныр адрэ пстэуми яинэкІы, ашІокІы, ашъхэрэщы.

— Сыда? — зыІонышъ кІэбгъулынхэри шыІэх.

КъэсІон, артист иным, дэгъум, дахэм, гуетныгъэ къодыер арымырэу, сценэр зидунай инэу, зищыІэныгъэм, роль зэфэшъхафыбэу кышынынэу хъухэрэмкІэ, зы шыІэныгъэ закъоу шымытэу, цыфыбэм ячІыпІэ зыригъэуцон ыкІи ар еплъыхэрэм ашІошъ ыгъэхъун зэрилъэкырэр ары.

А зы артистыр — дзэкІолІ, лыхъужъ, батыр, усако, гу-

1976-рэ илъэсым имэлылфэгъу мазэ кыщегъэжъагъэу, Ленинград театрэм, музыкэм ыкІи кинематографием якъэралыгъо институт къаухи, шІэныгъэкІи, сценэ гъэпсыкІэ-шыкІэхэмкІи дэгъоу зыкъагъэсагъэу Адыгэ хэкум типшъэштэ-кІэлэ куп къагъэзэжъыгъагъ. Ахэм ашыщыгъ Зыхъэ Заур.

Апэрэу къагъэлъэгъогъэ концерт-спектаклэу «Юность актера» зыфиІоштыгъэм идэгъугъагъэри джы кызнэсыгъэми еплъыгъэхэм ашыгъупшэрэп.

Зыхъэр ыкІи ащ кыгот ежъ фэдэбэ артист лъэшыбэм охътэ кІэкІым кыкІоцІ Адыгэ театрэм ыпсэ къагъэкІэжъыгъ. Мы купым анахъ гукІуачІэ къезытыштыгъэр, артист закъохэр арымырэу, ежъ ялэгъу-яныбджэгъу ыкІи ягупшысэгъу режиссеритІу — ХъакІэгъогу Къэсэй ыкІи Нэгъой Инвер кызырэхэкІыгъэхэр ары.

Я 80 — 90-рэ илъэххэм етІупшыгъэу театрэм Іоф ешІэ, ныбжыкІэ кІуачІэр изэу, хъуау, зэпымыоу спектакль зэфэшъхафхэмкІэ театрэр зикІэсэ цыфхэр зылъащэх — зыр зым нахъ гъэшІэгъоныхъ, нахъ дэгъужъ: «Дон Кихот», «Легенда о Тиле», «Король Лир», «Укрощение строптивой», «Тартюф», «Отелло», «Иванов», «Ревизор», «Свои люди — сочтем-

Зафэу угушыІэштэмэ, артистым ипкъышІогъэ дэхагъи, игъэпсыкІэшІуагы, избэшІуагы, ымакыи, инэплъэгъу нэфыпсэу сценэм кытекІэу узэлъызыкІурэми узІэпащэба, уагъатхъэба, уагъэгупшысэба ыкІи зыуагъэгъэпсэфыба. Ащ фэдиз гушІогъо-тхъагъор цыфхэм уилэпІэсэныгъэкІэ къафэлхыныр, яптыныр насыпыгъ. Джа насып иныр иІ, егъэлъапІэ, еІэты илъэс 34-м къехъугъэу Зыхъэ Заур.

Зы мэфэ закъокІи Заур ушъхагъу ышІэу театрэр кыбгынагъэп, лъэкъ искусствэм фэлъэкІырэр зышъхаымысыжъу хелъхъэ — бэ фэукІочырэр. Зыхъэ Заур творческэ жыкыжъэщ хъуау зылэ артист. Адыгэ драматургхэм япроизведениехэм атешыкІыгъэ спектаклэ закъохэр арэу шымытэу, ІэкІыб къэрал тхэкІошхохэм — Сервантес, Шекспир, Сароян, урыс класикхэу — Гоголым, Чеховым, Островскэм, Володиным, зылашІэрэ лъэкъ тхакІохэу ІутІыжым, Думбадзе, Гепадзе, Шэртаным япроизведениехэмкІэ титеатрэ шагъэуцугъэ спектаклэхэм нахыбэрэмкІэ роль шъхаІэхэр къащызышІыгъэр ыкІи къащызышІырэр Зыхъэр ары. Шыпкъагъэ, гуетныгъэ зыфериІэ сценэмкІэ бэ кыдэхъугъэр ыкІи кыдэхъурэр.

Мы мафэхэм кызыхъугъэ мэфэкІ дахэр хэзыгъэунэфыкІырэр Зыхъэ Заур театрэм, искусствэм, сценэм гуфэщэныгъэ-зэхэшІэ лъэшэу афыриІэм кыкІэ-кІуагъэх шытхъуцІэ лъапІэхэу кыфагъэшъошагъэхэр: Урысыем, Кубань ыкІи КЪБР-м язаслуженнэ артист, Адыгеим ина-роднэ артист, илъэсыбэ хъугъэу АР-м итеатральнэ ІофышІэхэм я Союз ипаш.

Зыхъэ зэшъхэгъусэхэу — Зауррэ, зылашІэрэ артисткэ цІэрыІоу, Адыгэ къэралыгъо драмтеатрэм идиректорэу Мэлэйчтэрэ лъэкъ искусствэм лъэгъо нэф пхырашыгъ, къыткІэхъухъэрэ лІэужхэмкІэ ахэр плъапІэх ыкІи щысэтехыпІэх. Унэгъо дахэ зэдашІагъ. Студентыгъо лъэхъанэу Ленинград зыщыІагъэхэм псэо-гъу-насыпэгъу зэфэхъугъэхэ ныбжыкІитІум сабыищ зэдапІугъ, лъэлсэ пытэ ашыгъ.

Япшъашъэхэу Зарэрэ Марианэрэ еджагъэх, гъэсагъэх, унагъо исых, сабыихэр яІэх. ЯкІали, машалахъ. Зауррэ МилэрэкІэ Зуралбый ишъэожъые ыкІи япхьорэльфыхэр дышъэ нал-пылыпкъых. Лъэкъым игъэдэхэкІо нытхэм ялъфыгъэхэр акІырыплъыхэу агъэгущоух, ежъхэми шІум зыфаузнкІы.

Гъэпсэфыгъо такыкытыпэ кІым-сым рэхъатым, умышІэмэ фильмэ еплъырэм фэдэу, Заур ышъхэкуцІ зэлъызылгъ ишыІэныгъэ зэрэщытэу ынэ кыкІэу-цожъы ыкІи щызэпэкІэкІыжъы: сабыиго емышІэ-шІумылІэр, ным иІэшІугъэ гукІэгъу мыу-хыжъ, иІахыыл гупсэхэр, иІэгъу-ныбджэгъухэр, икьоджэ хъоопцаоу Кошъхаблэ — чылэшхо

зэлугъэкІотыгъэр; ащ ищыф бэрэчэт Іушхэр; Лабэ имыжъокІэ Іупэу пцел чыг уфэупцІэмэ яшІулэгъу Іушъашъэ зыщызэпымыурэр; апэрэ зэхашІэр, апэрэ гунэфыпсыр..., еІанэ-етІанэ, лъэсгъогу къодыехэр арымырхэу, урам-гъогушхохэу ыпашъхэ кытаджэхэ, ишыІэныгъэ гъэзэ-плэ гъэшІэгъонхэр фашІызэ езы-щэжъагъэхэр. Заур сыдигъуи гугъэ инхэм зылаыгыгъ, зыла-щэщыгъ, ары медицинэр кы-хихыныр ыкІи ащ зыфигъэзэ-ныр, цыф цыкІу пэпчэ игуапэ ышІэу, ипсауныгъэкІэ ІэпыІэгъу фэхъумэ лъэшэу шІоигъоу, Іэзэн-врач Іофыр сэнэхъаткІэ кызкІы-хихыгъагъэр. ЗэрэшІоигъоу ин-ститутми чІэхъагъ, еджэныр зэфэдитІу ышІыгъагъ, зымыгъэгъу-

сыда пІомэ театрэр ащ ишыІэныгъэ ин бэшІагъэ зыхъугъэр. Езэщырэр ар дэхагъэкІэ цыфхэм ятэным — ишІулэжъыгъэ бай кыфегъэзэжъы, егъэгъу-шІожъы.

Ары, Заур, урыкІасэу ош нае, уигушІуагъо кыбдагоцэу, уимэфэкІ лъапІэу укызы-хъугъэ мафэмкІэ кыпфэ-гушІохэу, уитворческэ гъэ-хъагъэхэр, уилъэкъ ыпашъхэ цыгуиІэ лэжъыгъэм апае, непэ цыфхэр Іэгу кыпфитеох, кыпфэхъоух — псауны-гъэкІэ, гъэшІэ насып кІыхъэ тынчыкІэ, ролыкІэ дэгъухэм-кІэ джыри бгъэгъушІохэу утиІэнэу. Опсэу!

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

КІэрэщэ Тембот ироманзу «Насыпым игъогу» зыфиІоу Адыгэ театрэм щыгъэуцугъэм роль шъхаІэхэр — Би-болэт — Зыхъэ Заур кышыишІыгъ, Нэфсэт ироль — Уджыхъу Марыет кыдэзышІыгъэр.

пшысакІо, егъэджакІо, врач, инженер, псэолъэшІ, лэжъакІу; джащ фэдэ къабзэу гум ымыштэрэ рольхэри — отрицательнэ образхэри пшІошъ ыгъэхъоу егъэлсых — бзэджащІэ, укІакІо, техакІу, нэмыц офицер, бригадир жъалым, тхъамэтэ утэшъуагъ, ешъуакІо, емыджэгъэ-емыпщэгъэ тхъамыкІ — бэба дэир зыхэлъ шысэу къэупчын лъэкІыштыр. Ащ фэдиз роль зэфэшъхафыбэр дэгъоу къэзышІын зыфызэшІокІырэр зыгу а зэкІэ шызэпэкІэкІэу, исэнэхъаткІэ амал-къулаир зылэ кызыгъэхъагъэу, зыфеджагъэу, гукІи псэкІи кыыхихыгъэ Іофыр ныбжыи зымыхъожъыштыр, сценэр зидунэе инэу, зищыІэныгъэр ары.

Адыгэ къэралыгъо драмтеатрэр пштэмэ, джащ фэдэ узэрыгушхон артист шІагъо иІ, ар Зыхъэ Заур.

ся», «Ящерица», «Две стрелы», «Не беспокойся, мама», «Порог», «Если бы небо было зеркалом», «В горах мое сердце», «Дорогу! Караман жену ведет», урысыбзэкІи адыгабзэкІи зэфэдэу студийцэхэм Іоф ашІэ. Лъэкъ драматургиемкІи загъазэ: «Насыпым игъогу», «Шъузабэхэр», «Тятэжъхэм яорэдхэр», «Ным игумэкІ», «Хъабалэ иныхъап», «Ашэррэмрэ къэзышхэрэмрэ», «Пшэ фыжъхэм ядунай», «Псэлъы-хъохэр», «ІэнатІэм игъэрхэр», «Ныхъап», «Мэдэя», нэмыкІ-хэри.

Зыхъэр зыхэмыт, зыхэмылажъэрэ ахэм ахэтэп пІоми хъушт. Артистыр — лъэгъупхъ, ролым екІу, сценэм тегъэпсыхъагъ. Яплъырэ цыфхэм ащ фэдэхэр псынкІэу агъэунэфых, кыхагъэщых, якласэ мэхъух.

ЛОФТХАБЗЭР зерищакъ тхылъым инаучнэ редакторэу, филологие шӀэныгъэхэмкӀэ докторэу Унэрэкъо Рае. Бэрэтэрэ Хьабидэт фэгъэхьыгъэ псалъэмкӀэ лъэтегъэуцор ащ кызылӀуныгъэ.

— Бэрэтэрэ Хьабидэт уехопсэнэу гъэшӀэ дахэ кыгъэгъагъ. Нэчэрэзые кышчыгъу, унагъо щипӀагъ, кылыфгъэмэ кӀалъфыжыгъэхэм адэпӀуагъ, адэлэжыагъ. Илъэс 90-рэ ыгъашӀи дунаим ехыжыгъ. «Хьуажъ яуц, Хьуажьмэ ялэ-закӀ» языгъэлогъэ янэ-ятэхэу Лыхьурэ Хьаныерэ ялэуж хамыгъэкӀуагъ, Хьабидэти, ащ ышыпкӀыу Аминэти (зӀлашӀэрэ усагъоу Бэгъ Нурбий ян) пкы-фыкыуагъэкӀэ Ӏэзэ блэкӀыгъэхэу

Тигъэзет кызырэхиутыгъэу, шэклогъу мазэм и 30-м кӀэбарӀотэ-орэдыло Ӏазэу Бэрэтэрэ Хьабидэт фэгъэхьыгъэ тхылъым лъэтегъэуцэ ЛъэпкӀэ библиоте-кэм щыфашӀыгъ. «Бэрэтэрэ Хьабидэт кыӀорэ адыгэ орэдыжхэр» — джары Ӏофшлагъэм ыцӀэр. Ар Хьабидэт ыкӀоу Джэхьфарэ кыдыгъэкӀыгъ.

Адыгэ ӀорыӀуатэм идышъэ налъ

ацӀэ рарагъӀуагъ. Зы Ӏакъо, зы унагъо инасыпкӀэ а зепстэури екъу. Ау арэп тэ непэ тызы-фызэхьагъэр. Бэрэтэрэ Хьабидэт адыгэ лъэпкӀым филэ-жыгъэ шӀушӀэгъэшхом тызэ-фихыгъ, — кыӀуагъ Рае. — Бэрэтэрэ Хьабидэт орэдыло-кӀэбарӀотэ Ӏэзэ дэдэу лъэпкӀым кыхэкӀыгъэмэ ащыщыгъ. Егъэ-лягъэу гупкӀэу, мэкъэ гохьрэ шӀэж дэгъурэ илагъ, ежъ иунэе шӀыкӀэ хьалэмэтхэр ӀэкӀэлъы-гъэх. ЫшӀэрэм уасэу илэр кы-гурыӀоштыгъэ, кыӀуатэрэм фы-щытыкӀэ хэхыгъэ фырилагъ. Зэ-гъэфагъэу, гупкӀэу узэреупчӀы-рэм джэуап кырытыштыгъ. Зэ-горэм зэхихыгъэу кӀабыл ышӀи, ыгу риубытагъэм шыпкӀагъэ фырилагъ. Зы гушыӀэ, е зы цӀэ горэ, е зы сюжет кӀутамэ Ӏэпы-зыгъэмэ, ар кыгъотыжыфэ уежэн фэягъэ. «КӀэбарып ныкӀо тэмыгъэшӀы, емыкӀу, зыгорэм зэхихымэ», — ыӀоти, птхырэм гъунэ кылыфыштыгъэ.

Хьабидэт зышыгъозэгъэ Ӏо-рыӀуатэм щымыщ хымылхьэу,

Тэшгао япщы-налъэхэр а лъэ-хьаным Хьа-дэгъэлӀэ Аскэр кыдыгъэкӀы-щтыгъэ томи-блым дигъэхьа-гъэх. Бысыдж Мурат Адыгэ радиом шыла-жъзэ, кӀэтын-хэр бэу зэхэ-щэщтыгъэх. Студием кӀа-бзэу щытетха-гъэхэр фондym халхьэщты-гъэх. Ахэм яхьатыркӀэ непэ кӀэ-штэжыны тядӀлун тӀэкӀынэу Бэрэтэрэ Хьабидэт кыӀорэ орэ-дипшӀ пчъагъэ Адыгэ радиом ифонд кыххэнагъ. Бэгъ Нурбий ыгъэхьазырыгъэгъэ кӀэтыныри фондym хэлъ.

Сэри Хьабидэт иорэд кӀэӀуа-кӀэ ыумэхьыгъэмэ сачыщыгъ. Я 80-рэ илъэсхэм кӀащегъэжъа-гъэу илъэс 20-рэ радиом сызы-щэлажъэм Хьабидэт кыӀорэ

Сэмэгъу Гоцнагъо я 80-рэ илъэс-хэм диссертацие ытхын ихьы-сапэу орэдыжхэр еугъойхэти, апэ дэдэ зызыфигъэзагъэр Хьа-бидэт. Ыужым, 1998-рэ илъэ-сым, Сэмэгъу Гоцнагъо ыугъой-гъэ орэдхэр дэгъу «Адыгэ лъэпкӀэ орэдхэр» ыӀоу кыдыгъэкӀыгъэ тхылъым Бэрэтэрэ Хьабидэт кыӀогъэ орэдыжъ 51-рэ кыдэ-хьагъ. Зэхэубытагъэу Хьабидэт орэд-кӀэбар-пшысэу 100-м кӀэхьу аригъэтхыжыгъ.

Джыри зы Ӏофыгъо хэзгъэу-нэфыкӀын: нафэу зэрэщытымкӀэ, орэдыжхэм жьыу яӀэу хабзэ. Ар дэгъоу Хьабидэт ышӀэщтыгъэ. Ау кыдэжыун зэрэщымыӀэм пае изакъоу орэдыпкӀри жьыу-ри кыӀуагъэх. Орэд зырызмэ Бэгъ Нурбийрэ Бысыдж Мурат-рэ кӀадежыуыгъэх. Ауштэу зэрэ-щытзэ, Хьабидэт жьыу гъэпсы-кӀэ ямышӀыкӀэхэр ыгъэфеда-гъэх. Непэ адыгэ жьыум ихабзэ-хэр зызыгъэшӀэнэу фежъэрэм ахэр шысэ фэхьуштых.

Бэрэтэрэ Хьабидэт аригъэ-тхыжыгъэ орэд-кӀэбар пчъагъэ ӀорыӀотэшӀэныгъэм щаушэтыгъ, сборник зэфэшхьафмэ ахэр кыхаутыгъэх. Ащи шӀокӀыжъэу Хьабидэт кыӀотагъэмэ ащы-хэм яхьатыркӀэ шӀэныгъэм ушэ-тын лъэныкыуакӀэхэр кышчы-зӀуахыгъэх. Зы шысэ закъо кӀэхьын.

ЗызиӀткӀэ бгыкхэр зщедзы.
Зыридзыхмэ джэныкхэр еупӀыцӀэ,
Ыбгъэ сеплъышъ кӀончӀапцӀ,
ЗызиуницӀэныжъкӀэ цундыжъ,
Шхьарыуалыкыошхоми сфешъуӀоужъ.

Мы едзыгъо хьалэмэтыр Хьа-бидэт кыӀоу зэхыхыгъэу Бэгъ Нурбийрэ Къуекъо Налбый-рэ рыгушыӀэхэу апэдэдэ илъэс 40-кӀэ узэкӀлэбэжъмэ зэхэсхы-гъагъэти, зэрэгъэшӀагъо икӀу-гъагъ. ЧӀэгъчӀэлъ гушыӀэ гъэкӀэ-рэкӀагъэ, усэ шьуашэм илъэу Шхьарыуалыкыошхом фарагъэ-хьы, лыкӀо ашӀышъ фалопшы. Ар хабзэу адыгэмэ ахэмылгы-гъэмэ, ащ фэдэ гушыӀэ зэгъэзэ-фагъэ Хьабидэт ишӀэжы кыха-фэщтыгъэп. Джащ щегъэжъа-гъэу ащ фэдэ гушыӀэ гъэкӀэрэ-кӀагъэу цӀыфмэ зэфарагъэхьы-щтыгъэхэм кышӀэкӀыгъэ Ӏофы-гъохэр зэгъащӀэхэу илъэсипшӀэ-сылыхьуагъ. КӀэзгъотыгъэхэр зэфэсхьысыжыкӀи, ӀорыӀотэшӀэ-ныгъэмкӀэ кандидат сыхьунэу диссертацие зысэтхым, шӀэны-гъэлэжъхэу ащ тегушыӀагъэхэм кыхагъэщыгъэр Хьабидэт кы-Ӏогъэ едзыгъоу мыщ ыпӀэкӀэ зи-гугъу кӀэсшӀыгъэм ихьалэмэ-тыгъ, лъэпкӀым игубзыгъагъэ-рэ ижабзэ икуугъэрэ ар шыхьат зэрэтхьухьэрэр ары. ШӀэныгъэм ащӀкӀэ зы лъэныкыо кӀэу кышчы-зӀуахыгъэ хьугъэ.

Ащ ыуж кӀэгушыӀагъ Бэрэ-тэрэ Хьабидэт зышӀэщтыгъэу, апэрэу ымакӀэ хэгъэгум шызы-гъэӀуагъэу, композиторэу Бы-сыдж Муратэ.

— Уахьтэр псынӀкӀэу макӀо, непэ фэд Хьабидэт кызытхэ-тыгъэр. Ар орэдыло-ӀорыӀотэ кӀодыгъэп, цӀыф Ӏушыгъ, гу-фэбэныгъэ-гукӀэгъуныгъэ хэ-лгыгъ, — кыӀуагъ ащ. — Кон-серваторием сыщеджэзэ, сызы-щыщ чылэу Джамбэчыне сыкӀэ-кӀуагъэу радиомкӀэ апэрэу Хьа-бидэт ымакӀэ зэхэсхыгъ ыкӀи

сиумэхьыгъ. КӀэтыныр Бэгъ Нурбийрэ Къуекъо Налбыйрэ агъэхьазырыгъагъ. А лъэхьаным Всесоюзнэ радиом «Встреча с интересными людьми» ыӀоу кӀэ-тынхэр зэхичэщтыгъэх. Радиом ӀофышӀэхэу Москва кыкӀы-гъэхэр сигъусэхэу, Жэнэ Кы-рымызэ ишӀэ хэлэу Хьабидэт дэжъ тыкӀуи, ымакӀэ кышчытет-хагъ ыкӀи зэрэхэгъэгоу ар зэхьад-гъэхыгъэ.

Ыныбжъ хэкӀотагъэу шыты-гъэми, шӀэжъ дэгъу илагъ, орэд-хэм кӀагегушыӀэщтыгъ.

Тхылъыр кыдэзыгъэкӀыгъэу Бэрэтэрэ Джэхьфарэ зыкыфигъ-гъаззэ, «Хьабидэт о уан, ау уизакъоу уиеп, лъэпкымы ар ий, ибайныгъэ щыщ» кыриӀуагъ Мурат.

АР-м культурэмкӀэ иминист-рэу Чэмышьо Гъазый гушыӀэр зыратым, Ӏофтхьабзэр зэхэзы-щагъэхэм Ӏофышхо зэрашӀагъэр кыӀуагъ. Етланэ тхылъыр зэ-рэгъэпсыгъэм кытегушыӀагъ. Текстхэм нотэхэр зэрагъусэхэм имызакъоу, орэдхэр зытет дис-кхэр тхылъ пэпчъ зэригъусэр игъо шыпкӀэу ыльэгъугъ. Бэ-рэтэрэ Хьабидэт цӀыфхэм ащы-мыгъушпшӀэным пае кӀуаджэм изы урамми, Нэчэрэзые культу-рэм и Унэу дэтым арыми ащ ыцӀэ фаусыныр игъо шыпкӀэу министрэм ыльытагъ.

Министрэм ыуж лъэтегъэуцом кышчыгушыӀагъэх шӀэныгъэ-лэжъэу Мамый Руслан, Адыгэ-кӀалэ кыкӀыгъэ библиотека-рэу ХьаткӀо Марзыет, Хьабидэт икӀуаджэ кыкӀыгъэхэу Хьут Азмэт, Бэгъ Хьисэ, журналистэу Къэзэнэ Юсыф, шыкӀлэпшынэ-орэдыло Ӏазэу Абыдэ Хьисэ ыкӀи нэмыкӀхэр.

Нэчэрэзые культурэм и Унэу дэтым е кӀуаджэм изы урам Хьабидэт ыцӀэ фэусыгъэмэ игъоу зэралытагъэм ГъукӀэ Замудин дыригъэштагъ. Ау ащ нэмыкӀэу АдыгэкӀалэ иурами Хьабидэт ыцӀэ фэусыгъэнэу зэрэтефэрэр кыхыгъэщыгъ. Тшхьэ уасэ фэ-тэшӀыжымы, ащ тетэу тыпсэун зэрэфаер кыӀуагъ. Ащ нэмы-кӀэу илъэс кӀэс Хьабидэт итвор-чествэ фэгъэхьыгъэ зэхэхьэ АдыгэкӀалэ шызэхэщзэ ашӀы-мэ, цӀыфхэр дэхагъэм фэщэ-гъэнхэмкӀэ, ялэпкӀэ кырыкӀуа-гъэр ашӀэнымкӀэ ишӀуагъэ кы-зэрэкӀоштыр ащ хигъэунэфы-кыгъ.

Лъэтегъэуцом «Жьыум» чы-плэ гъэнэфагъэ щыубытыгъ. Бэ-рэтэрэ Хьабидэт аригъэтхы-жыгъэу орэдыжхэу ащ кыӀуа-гъэхэм зӀукӀэгъур кыагъэбаигъ.

Лъэтегъэуцом кышчыгушы-Ӏэгъэ пстэуми Хьабидэт ыкӀоу Джэхьфарэ тхылъыр кызы-рэдигъэкӀыгъэр щытхьугъэкӀэ фалъэгъугъ, тхьауегъэпсэу ра-Ӏуагъ.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Сурэтхэр Ӏэшъынэ Аслъан кытырихыгъэх.

хэлъым кӀимыгъэзэу ишыпкӀа-плэ кытӀыгъэӀэсыжыгъ. Бэмэ ар кӀадэхьурэп. Шьэм зы кы-хэкӀы зыфалорэм фэд.

Апэ дэдэ Хьабидэт кыӀорэ орэд кӀэбар хьалэмэтхэр плен-кэм тезытхи, радиом кӀезыгъэ-Ӏуагъэр лъытэныгъэшхо зыфэт-шӀырэ зӀлашӀэрэ усагъоу Бэгъ Нурбий. Я 60-рэ илъэсхэм ар джыри студентэу АРИГИ-м Ӏо-фышӀэхэм пшъэрылэу кыфа-шыгъэм тетэу, ежъ кызырило-жыштыгъэмкӀэ, пшысэ-орэд-кӀэбар 50 фэдиз ытхыгъагъ. Ахэм ащыщэу Шэбатныкыо,

орэдхэм бэдэдэрэ зафэзгъазэу хьугъэ. «Орэдыжъмэ кӀаӀуатэ» зыфилорэ кӀэтыныр зэхэсчэнэу сыгу кӀэзыгъэкӀыгъэри, илъэс зыхы-зыблэ ар шызгъэӀагъэри Хьабидэт иорэдхэр ары. Бэгъ Нурбий, ащ ишхьэгъусэу Си-ми синьбджэгъухэти, яунагъо сикӀуапӀэщтыгъэ. Хьабидэт ахэм адэжъ шыӀэу бэрэ хьуштыгъэ. А лъэхьанэхэм зэ-тӀо Хьабидэт сырихьыллагъ, кыӀохэрэм сядэ-Ӏугъ.

Джауштэу Бэгъ Нурбийрэ Бы-сыдж Муратрэ яхьатыркӀэ Бэ-рэтэрэ Хьабидэт зӀлашӀэу хьугъэ.

ЛЪЭПКЪЫМРЭ ДУНЭЕ ГЪОГУХЭМРЭ

Сэ США-м сызэклом пшгъ-рыль шхьабуу сылагъэр Адыгеим итарихъэр икультуэрэ афэгъ-хьыгъэ лекциехэм инджылызыбзэкIэ Оберлин-колледжым истудентхэм сакъыфеджэныр ары. Тезыгъэблэгъэгъэ лъэныкъом ищыкIэгъагъэр инджылызыбзэр зышIэрэ кIэлэгъадж нахь тарихълэжэп, политологэп, этнографэп. Игупсэ лъэпкъ фэгъэхьыгъэу гурылогъошIоу къафэзылотэн зыгъэкIышт цыф. США-м ськIон зэхьум сыщыкIэгъэшт документхэм ягъэхъазырын пылгыгъэр Оберлин-колледжым урысыбзэмрэ литературэмрэкIэ щезыгъэджэрэ Бласко Аманда ары. Ар Урысыем стажировкэ шылагъ, урысыбзэр дэгъу дэдэу ешIэ, урыс культу-рэмрэ литературэмрэ лъэшэу шIу елъэгъух. США-м сыщIэфэкIэ Аманда кураторэу, гидэу, IэпыIэгъушIоу сылагъ, ныбджэгъушIу кысфэхъугъ.

Пстэум апэу мээитIо Iоф зыщысшIэгъэ еджапIэм сыкытегушIу ешIоигъу. Оберлин-колледжыр унэе, апшгъэрэ еджэпIэ анахьыжхэм ащыш, 1833-рэ илъэсым кызылэуахыгъ,

Сыд фэдэрэ еджапIи зэрыгушхохэрэм ащышых ащ кычIитIупшыгъэхэр. Оберлин-колледжыр къапштэмэ, ащ шеджагъэхэм Нобель ишIухъафтын зыфагъэшъошагъэу нэбгыриш ахэт — Стэнли Коэн — врач, Роберт-Миллинен — физик, Роджер Уолкотт Сперри — нейробиолог, джащ фэдэу общественнэ IофышIэшхохэр, кълэшхохэм япашэхэр, артист цIэрылохэр, спортсмен лъэшхэр бэ мэхъух. 1904-рэ илъэсым кышчыублагъэу мэзиш пэпчэ журналэу «Оберлин Эламнай Мэгэзин» зыфиорэр колледжым кышчыдагъэкIы, ащ Оберлин ихъугъэ-шлагъэхэу анахь мэхъанэ зифэхэр, непэрэ студентхэм ягъэхъагъэхэр, джащ фэдэу блэкIыгъэ илъэсхэм еджапIэм кычIитIупшыгъэхэм ащышхэу нахь гъэхъэгъэшхо зышIыгъэхэм афэгъэхьыгъэхэр кышчыхаутых.

IэкIыб къралыгъуабзэхэр студентхэм ягъэшIэгъэнымкIэ шIогъэшхо къэзытырэ системэр колледжым зэрэцагъэфедэрэр ешIошъ хъугъэ. Апэрэ курсым шеджэхэрэр IэкIыб къралыгъуабзэхэм мидэу зэрарыгушы-

хыгъ. Колледжым и Президент нэпэеплъ гукъэкIыжъэу сыхьа-тырэ Оберлин-консерваториём исимфоническэ оркестрэ тыра-ригъэтхэгъэ музыкальнэ диск-хэмрэ тынэу кысфишIыгъэх. Амандэрэ сэрырэ В.А. Моцарт иоперэу «Волшебная флейта» зыфиорэм ипремьерэ тырычIэ-хъанэу билетхэр кытитыгъэх. Оберлин-консерваториём исту-дентхэмрэ икIэлэгъаджэхэмрэ акIуачIэкIэ оперэр агъэуцугъ. Вокальнэ ыкIи инструментальнэ партиехэр студентхэр ары зыгъэцэкIагъэхэр. Оперэр лъэ-шэу сыгу рихьыгъ: шIошъ-хъугъуаештыгъ моц фэдэ пар-тие кьинхэр IэпIэсэныгъэ-шхо ахэльэу студентхэм агъэ-цакIэу.

США-м ськIоным ыпэкIи бэрэ зэхэхьыштыгъэ урыс тха-кIохэм ащышIу IэкIыбым анахь шагъэлапIэхэрэм Ф.М. Досто-евскэр зэрэщыщыр. Арэу зэрэ-щыщыр ешIошъ хъугъэ Ф.М. Дос-тоевскэм ироманэу «Преступле-ние и наказание» зыфиорэм те-хыгъэ спектаклэм театрэу «Кли-венд Плейхаус» зыфиорэм сы-зыщеплъым.

Уахъгэ кызытфыхэкIырэм колледжым икIэлэгъаджэхэм сахэтэу цыфхэм лъэшэу якIэсэ кафеу «Фев» зыфиорэм, кино-театрэм тыкIоштыгъэ. Аманда экскурсиекIэ Кливленд сищэ-штыгъэ, ащ японскэ ресторан хьалэмэтэу дэтым тычIахъэ-штыгъэ. Штатэу Огайо тыщыIэу псыхъураеу Эри зэтымыгъэ-лъэгъуныри къедгъэкIугъэп!

Америкэ студентхэр цыф нэгъушIох, ахэм ащыщыбэр лъыжэ ныожьхэм IэпыIэгъушIу афэхъу, ахъшэу шIушIэн Iофхэм апагъэкIуадэрэр шхапIэхэм, библиотекэхэм къащалэжых. Сту-дентхэр спортым пылтых. Ежъ-хэм нахь ашIогъэшIэгъон пред-метхэр, курсхэр кыхахых. Нэ-мыкIэхэм яIофшIагъэхэм атыра-тыкIыжыныр яшэнэп.

Америкэм укытегушIу Iэ зэпытыгъэкIи зэкIэ дэгъоу ащ кышчыслэгъугъэр кълэпIон плъэкIыштэп. Сыгу рехьы Аме-рикэр. Сэ сыфэягъ США-мрэ си-хъэгъурэ ренэу зэфэдэгъунхэу. Сыфэягъ ныбжыкIэхэм бзэхэр зэрагъэшIэнэу, яродинэ чIа-дзыжыным паеп, нэмыкI хэгъ-гъухэр зэрагъэлыгъунхэу, ялэгъ-хэу дунаим тетхэр ныбджэ-гушIу къафэхъунхэу. Сэ сыфа-еп тицIыф Iушхэр, гъсагъэхэр Америкэм кошчыжыныхэу, сэ сыфэягъ тишIэныгъэлэжэ ныб-жыкIэхэм Iоф ашIэнымкIэ ящыкIэгъэ амалхэр арагъэгъо-тынхэу.

Сэ лъэшэу сафэраз США-м тыкIонэу амал кытэзытыгъэхэм: Оберлин-колледжым иадминис-трациеу мылькоу ащ пIухъагъэр зэкIэ зыпшгъэ изыльхъажыгъэм, Бласко Аманда, Форман Арлин, Елена Монастыревам, джащ фэ-дэу АКЪУ-м IэкIыб къралы-гъуабзэхэр зыщызэрагъэшIэрэ ифакультет идеканэу Б.М. Джэн-дарэм, инджылыз филологием икафедрэ ипащэу С.В. Макеро-вам, инджылыз филологием ика-федрэ икIэлэгъэджэ шхьаIэу Н. Хь. ЖэнэлIым, сиIофшIэ-гъухэм.

БРЫЦУ Мэдина.

АМЕРИКЭР ДЭГЪУ, АУ УИХЭГЪЭГУ ФЭДЭ ЩЫШЭП

штатэу Агайо кыхиуыгъэрэ кълэу Оберлин дэт, кълэу Клив-ленд пэчыжэп. Студент 2850-рэ ащ шеджэ, колледжым иперсо-нал нэбгырэ 1058-рэ мэхъу, дунаимкIэ ар апэрэ колледжэу кызызIэуахыгъэм кышчегъэ-жъагъэу бзыльфыгъэхэри ше-джэх. КъэIуагъэм хъушт Евро-пэми, Урысыеми апшгъэрэ еджапIэхэм бзыльфыгъэхэр нахь гужъуагъэхэу ачIахъэхэу зэрэ-хъугъэр: Францием — 1850-рэ илъэсыр, Урысыем — 1857-рэ илъэсыр, Великобританием — 1884-рэ илъэсыр ары.

Оберлин-колледжым хэхъах ис-кусствэхэмрэ шIэныгъэхэмрэкIэ колледжымрэ консерваториёмрэ. БиологиёмкIэ, химиёмкIэ, эко-логиёмкIэ мыщ специальнэ на-учнэ программэхэр щызэхэща-гъэх. IэкIыб къралыгъуабзэхэр, тарихъыр, правэр студентхэм зэрагъашIэ. Колледжым икон-серваториём дунаим щыцIэрыIу: илъэс кълэс чIыпIи 120-у иIэм чIэхъанхэу нэбгырэ 1400-рэ къекIуалIэ. Урысыем щышхэри ахэм ахэтых. 2010-рэ илъэсым США-м ипрезидентэу Барак Оба-мэ Оберлин-консерваториём ис-кусствэхэм ялъэпкъ медаль фигъэшъошагъ.

Колледжым ибиблиотека сыгу лъэшэу рихьыгъ. Библиотека анахь инэу ыкIи анахь дэгъоу США-м истудентхэм кызфагъэ-федэхэрэм ар ащыш. Лекциехэм зафэгъэхъазыры зэхъум а библиотекэм ишIогъэшхо кысэ-кыгъ.

Iэхэрэр згъэшIэгъуагъэ. Уры-сыбзэр дэгъоу зэрэзэрагъашIэ-рри тигуапэ хъугъэ.

Бзэр дэгъоу ашIэнымкIэ сту-дентхэм IэпыIэгъушIу афэхъух ахэр IэкIыб къралыгъуа-бзэхэмкIэ зыщыгушIуIэхэр унэ-хэм зэрэщызэхэсхэм. «Урыс унэм» Аманда дэжэ хьакIэу сыщылагъэти, ар сыгу рихьыгъ. ЭтажитIоу зэтет колледжым иапэ-рэ этаж кIэлэгъэджэ-воспитате-лыр щэпсэу, ащ бзэр дэгъоу ешIэ, ятIонэрэ этажым студент-хэм яунэхэр тетых. Унэм хэт хьакIэшым видеопаратурэ ит, пчыхъэрэ ащ щызэхэсых, щай щешъох, тематическэ «Iэнэ хъу-раехэр» щызэхашэх, советскэ, урысые фильмэхэм щызэдэп-лых, ахэм щатегушIуIэжых. (Л. Гайдай икомедиехэр лъэшэу якIасэх). Джащ тетэу бзэр нахь куоу зэрагъэшIэным иамалхэр агъотых.

Илъэс заулэрэ «Урыс унэм» пэщэныгъэ дызрихъагъ АКЪУ-м IэкIыб къралыгъуабзэхэмкIэ ифакультет къэзыухыгъэу Елена Монастыревам. Инджылыз фи-лологиёмкIэ кафедрэм икIэлэ-егъэджэ шхьаIэу Н. Хь. Жэнэ-лым ащ зэхыныгъэ пыгъ дыриI, США-м ськIонымкIэ ащ ишIо-гъэшхо кысыгъэкIыгъ. Урыс унэм пащэу иIэгъэ Е. Монасты-ревам ычIыпIэ джы итыр Аманда Бласко. Еленэрэ Амандэрэ яхъатыркIэ «Урыс унэр» гуIэ-тыпIэу щыт.

ЫпшгъэкIэ кызырэщысIуа-гъэу, колледжым шеджэхэрэм-рэ щезыгъаджэхэрэмрэ апащэ-

хъэ лекциехэм са-кышшеджэн фэягъэ. ТемэхэмкIэ ахэр зэ-фэхъафыгъэх, ис-кусствэм, народнэ творчествэм, лъэпкъым икIэ-ныжъ афэгъэхьыгъэ материалхэ-ри, адыгэ лъэпкъым игъашIэ ди-ным мэхъанэу щыриIэм, тарихъ хъугъэ-шлагъэхэу адыгэхэм анэ-гу кIэкIыгъэхэм яхьылагъэхэри ахэм ахэтыгъэх, Адыгеим инепэ-рэ шылакIи сыкытегушIуIэнэу хъугъэ. А лекциеу сы-кыызеджагъэхэм ащызгъэфедэ-гъэх тарихъымкIэ, этногра-фиёмкIэ Адыгеим ишIэныгъэ-лэжъхэм яIофшIагъэхэр, тхы-лъэу, альбомэу тичыналъэ фэ-гъэхьыгъэхэр, модельер IэпIасэу СтIашгъу Юрэ иIофшIагъэхэм афэгъэхьыгъэ видеоматериалхэр, ансамблэ цIэрылохэу «Налмэ-сым», «Ислъамыем» атырахы-гъэхэр, научнэ-популярнэ тарихъ фильму «Черкесия» зыфиорэр, ахэм анэмыкIхэри. Адыгэ кIэ-лэгъэджэ училищым сышеджэ зэхъум шIэныгъэу зызгъэгъо-тыгъэхэр кысышхъапэжыгъэх, тэ ащыгъум адыгэ лъэпкъым икультуэрэ, ишэн-хабзэхэр зэд-гъашIэштыгъэх, адыгэ ордэхэр къагIоштыгъэх, адыгэ къашхохэр къэтшIыштыгъэх. Инджылы-зыбзэ зэрэсшIэрэм ишIуагъэкIэ материалэу згъэхъазырыгъэхэр кысэдэлхэрэм алъызгъэIэсын слъэкIыгъэу кысышIошых. Сту-дентхэм кьин кысфэмыхъоу а бзэмкIэ садэгъушIэштыгъ. Кол-леджым икIэлэгъэаджэхэмрэ иIофышIэхэмрэ апае «Iэнэ хъу-рае» зэхэтшгъагъ, Адыгэ Рес-публикэм фэгъэхьыгъэ упчIэхэу кысатыгъэхэм джэуапхэр ясты-жыгъэх.

Америкэ студентхэм лъэшэу якIас политическэ хъугъэ-шIа-

гъэхэм атегушIуIэнхэр. Сэ амал зэриIэкIэ политическэ хъугъэ-шлагъэхэм ятегушIуIэн сыхъла-жэштыгъэп, ушхъагъу ащIэ сшIыштыгъэр политологэу, та-рихълэжъэу сызэрэщымытыр ары. ТхьамыкIэгъошхоу ти-лъэпкъ къехъулагъэхэр тэшIэ, лъэпкъхэм азыфагу джэгъогъу-ныгъэ кызылхъы зышIоигъо-хэм тапэуцужы.

Тарихъым, политикэм язакъоп лекциехэм ялъэхъан тызнэсы-штыгъэхэр, адыгэ лъэпкъым икультуэрэ, ищыIэкIэ-псэукIэ, ащ иорэдхэм, икъашъохэм, ишэн-хабзэхэм татегушIуIэштыгъэ. Адыгэхэм хьакIэхэр зэрылапIэр нэрыльэгъу тшIыным пае «Урыс унэм» адыгэ «хьакIэш» Аманда-рэ сэрырэ щызэхэтшагъ, адыгэ шхыныгъохэу «чэттыпс», «хьа-лыжъу», «щэлам» зыфэпIоштхэр тыушхэрыхыгъэх, къламыкъ-щай дгъэхъазырыгъэ.

Сезыгъэблэгъагъэхэм ацIэкIэ Аманда ренэу кысфэгумэкIэу сауж итыгъ, хьакIэхэр зэрикIасэр кыгъэлыгъэуагъ, сэц пае куль-турнэ программэ гъэшIэгъон зэрэзэхышхэтым ишъыпкъэу пылгыгъ.

Колледжым рагъэблэгъэгъэ кIэлэгъэаджэу, хьакIэу сышчы-ти, Оберлин-колледжым ия 14-рэ Президент дэжэ приемым сара-гъэтхыгъ. Ащ фэдэ хабзэ мыщ щыряI. Президентэу Марвин Крисловым иIофшIэгъу мафэ цыф бэдэдэ регъэблагъэ, тизэ-дэгъушIуIэн такыкъ щжкI ныIэп пстэумкIи зэрэIуагъэр. Тирес-публикэ, тиуниверситет афэгъэ-хыгъэу кыфэсIотагъ, ежъхэм яколледж сыгу зэрэрихыгъэр кыхъэгъэщыгъ. Сурэт ттыра-

ЛАКЪОХЭМ КЪАРЫКӢУАГЪЭМ ТЫТЕГУЩЫНЭ

Адыгэ лъэпккыр зыгъэдэхэгъэхэ Хъагъундэкъохэр

Хъагъундэкъохэм
ялэкъо тамыгъ.К луке склоняясь
на стрелена...... Они тогда еще
не знали
Ни золота, ни русской
стали!

Тиадыгэ лъэпккы ижыкӕ къыщегъэжьагъэу лакъохэм осэшхо шафашӕу щыт. Хъишӕр къырилотыкӕу сыд фӕдз тхыгъэ уеджагъэми нафӕу хӕолъагъо адыгӕхэм гъашӕу зӕпачырэм лакъом гъэхӕкӕфӕныгъэу щыфашӕырӕр зӕрӕлӕгӕр, лъытӕныгъэу ратырӕр зӕрӕлӕпӕр. Нарт къӕбархӕу непӕ тигупшысӕхэм, Iор-Iотӕжхӕу гушхо къытӕзытыхӕрэм, таурыхъыжхӕу сабийхӕр зӕрӕлӕгъасӕхӕрэм яорӕд шӕлӕгъу мыухыжӕ лакъохэм шӕу ялӕр, кӕуачӕу ахӕлыр, адыгэ лъэпккы чыплӕ гъӕнӕфагъӕхӕр зӕрӕшаубытыхӕрӕр дахӕу къагъӕнафӕ.

Сыд фӕдз лъӕхъан пштагъӕми, адыгэ лъэпккы ищылакӕ, ипсӕуӕлӕ лакъохэм чыплӕ гъӕнӕфагъӕхӕр шафӕныгъыгъ, дунаир зӕрӕхӕрэм елпытыгъэу узӕрӕкӕлон фӕм фӕгъӕхыгъэ унашӕохӕр зӕгурылонгъэ хӕлӕу зӕдштӕштыгъӕх. А хабзӕр непӕ къызынӕсыгъэми тичылӕхэм адӕл, лакъо пӕпчӕ дахӕкӕ, шӕуӕлӕ укытегушчыӕнӕу амалышӕхӕри тилӕх.

Лъӕшӕу сигуапӕ хъуӕгъ ыкӕи зауӕрӕ сӕджӕжыгъ Лӕхъусӕжӕ Хъаджӕрӕтбый къытхыгъӕу шышхъӕлӕм и 31-м мы илӕсым гъӕзетӕу «Адыгэ макъэм» иномерӕу къыдӕкӕгъӕм кӕихъӕгъ гушшысӕхӕу къуаджӕу Адӕмые щыпсӕуӕхӕр Дӕурхэм ялакӕо фӕгъӕхыгъӕу «Дӕурхэм ялыбланӕхӕр» зыфиӕорӕм. «Лакъохӕр мӕхъу иныхъуи цыкӕлӕхъуи. Ахӕр зӕкӕ зӕхӕхъохъш, лъӕпккы лъӕпсӕ пытӕ фӕхъу», — къетхы Хъаджӕрӕтбый.

Сӕри сыфай силӕкӕо дахӕ иорӕд мыухыжӕ къышӕуфӕс-ӕотӕнӕу, лӕшӕлӕгъуӕм кӕинӕуи хъӕрӕуи ащилӕгъуӕгъӕм, тинепӕрӕ дунай чыплӕу щуиубытырӕм мӕхъанӕу илӕм шъуащызгъӕгъӕозӕнӕу. Сыкъызтегушчыӕлӕштхэм ащышхӕр непӕ къытхӕтыжхӕп. Тхӕм селӕлӕу яджӕнӕтыпчӕ зыдӕкӕлӕжыгъӕхӕу дунаим шӕуӕлӕ къышчы-зӕлӕхыӕм, хъӕркӕлӕ зӕфашыжыӕнӕу амал кӕаритыӕнӕу.

Непӕрӕ дунаим щӕпсӕуӕх зӕуӕнӕкӕоц-зӕшхӕу, зӕшпыхъуӕу, тижыхӕм кӕатекӕгъӕхӕу, шӕуӕлӕ ягугъу цыфхӕм ашӕу, Хъагъундӕкӕо лакъохӕр непи нычӕпи агъӕдахӕу, къаухъуӕу, адыгэ лъӕпккы идахӕ языгъаӕохӕрӕр. Лакъом ихъишӕ мӕхъанӕу илӕм урыгушчыӕ зы-хъуӕлӕ апӕ дӕдӕ мыш фӕдз упчӕ къӕтӕджы: «Сыд фӕдз чыплӕ къышӕжӕрӕа лакъом ищы-лакӕ? Чыплӕу е чылӕу а хъишӕр къызышӕжӕрӕм сыда шылагъӕр?»

Хъишӕм исатырӕхэм къызӕрагъӕлӕгъагъу, Хъагъундӕкӕо лакъом шышхӕу непӕ къуаджӕу Мамхыгъӕу щыпсӕуӕхӕрэм къегъӕжӕпӕу ялӕр непи нычӕпи тыгу имыкӕу, тыфӕз-щӕу, икӕбар зӕхӕтхыӕм чыы

рӕхъат къытӕзытӕу, чылӕу Хъагъундӕкӕуей зышӕу Налшык пӕмычыжӕу Къӕбӕртӕе хӕгъ-гум итыр ары. Ащ нафӕ къе-шы Хъагъундӕкӕохӕр зӕрӕкӕ-бӕртӕе лакъохӕр.

Зӕшиц хъуӕу: Зураб, Якъуб, Юсыф — чылӕр зӕдӕлӕгъыгъ, ау Ишхъӕтетӕу ялагъӕр анахъыжӕу, зӕкӕ зӕдӕлӕхӕу, гъӕшӕлонгъӕшхо зӕрахӕу, унӕгъо 50-м кӕехъу зыгъӕлӕорышӕ-щтыгъӕ Зураб ары. Еж иуахъ-тӕ елпытыгъӕм, Зураб цыф гъӕсагъӕу, еджагъӕу щытыгъ. Шыхъуным ишхъыпкӕу пы-

1857-рӕ илӕсым къулыкӕу шишӕнӕу королевскӕ Пруссӕкӕ принцӕу Альберт нахъыкӕм иполк агъаӕо. 1864-рӕ илӕсым штабс-ротмистр мӕхъу. 1869-рӕ илӕсым лыгъӕу зӕрихъагъӕхэм яфӕшӕошӕ уасӕ къафа-шышӕ, дӕз къулыкӕуцӕу рот-мистрӕр (майор) къыфагъӕш-шъуашӕ. 1870-рӕ илӕсым Кав-казым къегъӕзӕжы ыкӕи дӕз старшинау Кубанскӕ кӕзӕз-къыдӕм къулыкӕур щылӕ-гъӕкӕуат.

А уахътӕм къыдагъӕкӕи-щтыгъӕ журналӕу «Военный

Урысыем императорӕу Николай II-мрӕ (сӕмӕгумкӕ зысхӕм ятӕонӕрӕй) ащ джабгъумкӕ къыгос Хъагъундӕкӕо Едыдж генералымрӕ пачыхъӕм иухъумӕкӕо адыгӕхэм ахӕсых.

лъыгъ. Конезаводкӕ заджӕ-щтыгъӕхӕр иунау илагъ, шы-гъӕчӕшхэм бӕлахъӕу апы-лъыгъ, шыгъачӕхӕр тыдӕ щӕ-кӕохэм ахӕлажӕштыгъ.

1858-рӕ илӕсым Къӕбӕртӕе хӕгъӕгум чыли 114-рӕ итыгъӕу тарихъым къытлӕгъӕлӕсы. Тятӕжхӕм къызӕраӕотӕжы-щтыгъӕу, чылӕу Хъагъундӕ-кӕуей щысӕтехыпӕу щытыгъ, ислӕм диным бӕлахъӕу щы-пылыгъӕх, ефӕнд гъӕсӕгъӕ-шхоу Бӕслынӕй Аблекадыр цыфхӕр ыгъӕдалӕштыгъӕх, ди-ным дӕгъоу фигъӕлажӕштыгъ-гъӕх.

Зураб унӕгъо дахӕ илагъ: кӕлитӕрӕ зы пшъашӕрӕ. Ахэм анахъ къахӕщыгъӕр Ис-махъил ары.

Зураб ыкӕо Исмахъил

Исмахъил ицӕкӕлӕгъом къышӕгъӕжӕгъӕу кӕлӕ нӕу-хӕу, еджӕнӕр икӕсӕу, рӕлӕрӕр зӕкӕ ыгъӕцӕкӕу къӕтӕджыгъ. 1850-рӕ илӕсым Александровскӕ кадӕт корпусӕу Санкт-Петербург дӕтыгъӕм илӕс 11 ыныбжӕу чӕхъагъ. 1851-рӕ илӕсым Павловскӕ кадӕт кор-пусым ашӕжыгъ. Дӕгъу дӕ-дӕу еджӕзӕ ар кӕуехы ыкӕи

сборник» зыфиӕоштыгъӕм 1867-рӕ илӕсым къыхиуты-гъагъ Исмахъил ытхыгъӕу «Из записок черкеса» зыфи-ӕорӕр. Журналыр дӕз мини-стерствӕм иягъ. Ащ къегъӕ-лӕагъо Хъагъундӕкӕо Исма-хъил лъытӕныгъӕу къыфашӕу, агъашӕу зӕрӕщытыгъӕр. Хъи-шӕм инӕкӕлӕбгъохэм къызӕ-рӕраӕотыкӕу, а тхыгъӕр худо-жественнӕу, гъӕшӕлӕгъонӕу гъӕ-псыгъагъӕ. Ар къытегушчыӕ-щтыгъ мин 12 хъӕр каратель-нӕ экспедициер Закубаньӕм кӕуи, лъыпсыр зӕрӕшигъӕчӕ-гъагъӕм. А заом хӕтыгъ ащ ыпӕкӕ Кавказым къӕкӕлӕгъӕ Пруссӕкӕ принцӕу Альберт. Мӕ-фибл заор аухи, а принцым Петербург къыгъӕзӕжыгъ ыкӕи пачыхъӕм фиӕотагъ ылӕгъуӕгъ заор зыфӕдагъӕр, Исмахъил гъӕхъагъӕу ащ цышыгъӕхӕр. Енӕгуягъо джащ ыпӕкӕ кыкӕлӕ Исмахъил гек-тар 400-м кӕехъуӕр чыгур къыратыгъагъӕкӕ.

Ау зӕкӕми анахъ гъӕшӕ-гъонӕу а тхыгъӕм халъагъо-щтыгъӕр Пушкиным иусӕу «Кавказский пленник» зы-фиӕорӕм исатырӕхэм Исма-хъил зӕрахигъӕхъагъӕр ары:

В косматой шапке,
бурке черной,

псыхъошхоу Къумӕ псыхъо-цыкӕу Хъагъундӕкӕу зыцӕ-гъӕр щыхӕлӕдӕжыщтыгъ.

Исмахъил иунагъо 1871-рӕ илӕсым Юныгъом и 9-м Едыдж зыфаусыгъӕ кӕлӕ кӕихъу-хъагъ.

Хъагъундӕкӕо Едыдж

Едыдж къызышхъуӕгъ чылӕу Хъагъундӕкӕуей фӕгъӕхы-гъӕу М.Ю. Лермонтовым ипо-эмӕу «Измаил-Бей» зыфиӕорӕм мыш фӕдз сатырӕхӕр хӕтых:

Давным-давно
у чистых вод.
Где по камням
Подкумомок мчится,
Где за Машиком день
встает,
И за крутым Бештау
садится,
Близ рубежа чужой
земли.
Аулы мирные цвели,
Гордились дружбою
взаимной,
Там каждый путник
находил
Ночлег и пир
гостеприимный,
Черкес счастлив и волен
был...

ХЪАГЪУНДӔКЪО
Хъамед.

Урысыем ипрофессио-
нальнӕ литераторхэм я
Союз хӕт.

(Авторым итхыгъӕхэм та-
рихъ цысӕхӕу ахӕтхӕмкӕ
пшӕдӕкӕлӕжыгъ ехы).

(Джыри къыкӕлӕтыкӕушты).

Зэфэхьысыжымэ уагъэгупшысэ

Адыгеим иеджапІэхэм якІэлэегъаджэмэ я VI-рэ зэнэкьокъухэу афызэхашагъэхэм живописым, гъэдэхэгъу бгъэфедэн плъэкІырэ искусствэм афэгъэхьыгъэ сурэтхэр къащагъэлъэгъагъэх. АР-м культурэмкІэ и Министерствэрэ культурэмрэ искусствэмрэкІэ АР-м иеджапІэхэм методикэмкІэ якабинетхэмрэ ар зэхашагъ.

Сурэт ыкІи ІофшІэгъэ анахь дэгъухэу жорим къыхихыгъэм якъэгъэлъэгъон Мыекъуапэ къыщызэІуахыгъ. Ащ фэгъэхьыгъэ зэхэхэм къышыгушы-Іагъэх АР-м культурэмкІэ и Министерствэ иотдел ипашэу Шэуджэн Бэлэ, АР-м исурэтышІмэ я Союз ипашэу, жорим итхаматэу Хъуажэ Рэмэзанэ, УФ-м исурэтышІмэ я Союз хэтэу Эдуард Овчаренкэр, АР-м искусствэхэмкІэ изаслуженнэ ІофшІэгъоу ЛэупэкІэ Нурбый, нэмыкІхэри.

ЗэхэщакІомэ къызэралъагъэу, жорим анахьэу ыналэ зытыригъэтыгъэр лъэханым диштэу сурэтышІхэр кІэм зэралъыхъухэрр, искусствэм ибаиныгъэхэр сурэтхэмкІэ къалотэн зэралъэ-

кІырэр ары. Илъэс заулэкІэ узэкІэлэбжымэ, сурэтэу ашыгъагъэмэ ащышхэр зэнэкьокъум къезыхьылІэжьыгъэхэри къахэкІыгъэх — ащ фэдэ ІофшІагъэхэм жорим уасэ афишЫгъэп, щигъэзыягъэх.

Шъо зэфэшхьафхэр агъэфедэхэзэ, тыкъэзыуцухъэрэ дунаим халъагъорэр, псыхьохэр, мэххэр, унэмэ ятеплъэхэр, шъофхэм къащыкІырэ къэгъагъэхэр, нэмыкІхэри сурэтхэмкІэ къалотагъэх. Сурэти 10 жорим къыхихыгъ, ахэр зышЫгъэхэм щытхъу тхылъхэр аратыжьыгъэх.

— Сурэт пэпчъ гупшысэ хэлъ, — еІо ЛэупэкІэ Нурбый. — КІэлэегъаджэхэм яІофшІагъэмэ защыбгъэгъуазэ зыхьукІэ, рагъэджэрэ ныбжьыкІэхэм кІэу

араІон альэкІыщтыр къахэогъэщы. Ащ фэдэ зэнэкьокъухэр тищыкІагъэх.

ИскусствэхэмкІэ Мыекъуапэ икІэлэцІыкІу художественнэ еджапІэ Ирина Бредихинар, искусствэхэмкІэ Адыгэ республикэ колледжым Татьяна Кладжан якІэлэегъаджэх. Жорим ахэр къыхихыгъэх, шІухьафтынхэр афишЫгъэх.

Зэнэкьокъухэм ныбжь зэфэшхьаф зилэ сурэтышІхэр зфащэхэу И. Бредихинам елыгътэ. Гъобэ-

къуае щыпсэурэ Іэшынэ Мылу-минатэ адыгэ шыуашхэу ышЫгъэхэр зэпэжьыужхэу зэнэкьокъум къыщагъэлъагъох. ИскусствэхэмкІэ Адыгэкъалэ иеджапІэ икІэлэегъаджэу СтІашъу Мирэ дэжые къамышхэр дахэу ышЫгъэх. Лъапкэ гупшысэ озыгъэшІырэ нэмыкІ ІэшІагъэхэри къэгъэлъэгъуапІэм къырахьыллагъэх.

Сурэтым итхэр: **Ирина Бредихинар, ЛэупэкІэ Нурбый, Татьяна Кладжан сурэтхэм атегушыІэх.**

АДЫГЭ ХАСЭМ ИЮФЫГЪОХЭР

Пшъэрылъ фашЫгъ

Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» исовет изэхэсыгъоу мэфэ-кум Мыекъуапэ шыкІуагъэм гъэцэкІэкІо купым хэтыщтхэр шыхадзыгъэх. Советым итхаматэ ипшъэрылъхэр Хъэпэе Арамбый ыгъэцэкІэнхэу зэдаштагъэ.

Адыгэ Хасэм ия XV-рэ зэфэс советэу шыхадзыгъэм нэбгырэ 37-рэ хагъэхьагъ. Тхаматэм иІэнатІэ зыгъэцэкІэщтым шъхьафэу тегуцыІэнхэу зэдашти, тыгъэгъазэм и 16-м советым изыІукІэ зэхашагъ.

Советым итхаматэщтыр къыхахыным фэшІ Хъэпэе Арамбыйрэ Бэгъушъэ Адамрэ къагъэлъэгъуагъэх. Бэгъушъэ Адамэ ыцІэ зытырехыж нэуж Хъэпэе Арамбый ІэнатІэм Іуагъахьэмэ ашІоигъоу къэгущы-

Іагъэх Хъунэгэ Чэтибэ, Тхьагъэпсэу Муратэ, Мыгу Рэщыдэ, Бэгъушъэ Адамэ, КІэрмыт Мухьдин, Нэгъуцу Аслъан, Абыдэ Хьисэ, Къэбэртэе Аскэр, Едыдж Мэмэт, Нэхэе Аслъан, ЕхьулІэ Юрэ, Къэбэртэе Адамэ,

Лышэ Ахьмэд, Къуекъо Аслъанбый, Бырсыр Батырбый, Мамрыкъо Джанкъылыш, Дзэсжэ Заурбый, нэмыкІхэри.

Адыгэ Хасэр зыпкъ итэу лэжьаным, рагъэжьыгъэ Іофхэр лыагъэкІотэнхэм афэшІ Хъэпэе

Арамбый пэцъныгъэр нахьышІоу зэрихьащтэу алыгъи, ятхаматэ-нэу зэкІэми зэдаштагъ. Советым хэтхэр Хъэпэе Арамбый елгэ-Іугъэхэп, гухэлъэу яІэхэр агъэ-цэкІэнхэм фэшІ язэхэщакІоу, ятхаматэу щытынэу пшъэрылъ фашЫгъ.

Адыгэ Хасэм игъэцэкІэкІо куп нэбгырибл хадзыгъ. Ахэр: Хъэпэе Арамбый, Бэгъушъэ Адам, Нэгъуцу Аслъан, Хъунэгэ Чэтиб, Къуекъо Аслъанбый, Нэхэе Аслъан, Лыунэгэ Руслъан. Тхаматэм игуадзэхэр: Нэгъуцу Аслъанрэ Бэгъушъэ Адамрэ.

Адыгэ Хасэм исовет изичэзыу зэхэсыгъоу щылэ мазэм и 27-м зэхэщэнэу рахьухьагъ.

ИлъэсыкІэм фэгъэхьыгъэ концертхэр

«Налмэсыр» лъэпкъхэм якІас

ШэнышІу зэрэхъугъэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо академическэ къэшъокІо ансамблэу «Налмэсыр» ИлъэсыкІэм ипэгъокІэу Мыекъуапэ концерт къыщытитыгъ.

2010-рэ илъэсым «Налмэсыр» США-м апэрэу зэрэщыІагъэр, Дунэе фестивалым зэрэхэлъагъэр, Тыркуем, Урысыем икыалэхэм концертхэр къазэращытыгъэхэр, АР-м культурэмкІэ и Министерствэ ансамблэм мылькукІэ ыкІи зэхэщэн ІофыгъохэмкІэ ІэпыІэгъу къыфэхъуи, «Налмэсыр» ипрограммэу сыхьатитІо кІорэр зытетхэгъэ DVD-р къызэрдигъэкІыгъэр, нэмыкІ зэхьокІыныгъэшІоу яІэхэр пчыхъзэхэхэр зыщыцгъэ актрисэу АфэшІэгъо Фаинэ къыІотагъэх.

«Налмэсыр» и Унэшхо шыкІогъэ концерттым тІысыпІэ нэкі имыІэжъу искусствэр зыкІасэхэр еплъыгъэх. Краснодар краим, тирайонхэм, Тыркуем, нэмыкІхэм къарыкІыгъэхэр, урысхэр, ермэлхэр, урымхэр, фэшхьаф лъэпкъхэр бэ хъухэу тикъашъохэм зэрыплъыгъэхэр тигуапэ.

«Тыргъэтау», «Іжыырэ зэфакІу», «ІсІыамый», «Абхъаз мэфэкІ

къашъу», «Налмэсыр» къэшъо», «ЛъэпчІас», «Нарт къашъу», «Удж хъурай» зыфиІохэрэр,

нэмыкІ къашъохэри «Налмэсыр» къышЫгъэх. Артистхэу Хьакъуй Анжелэ, Хьаджымэ Эльвирэ, Тхьа-кІумэщэ Налбый, Бахъуко Адамэ, Дыгъу Иринэ, Къулэхэу Айдемыррэ Мурадинэрэ, Шагудж Батурай, Хьалэштэ Аскэр, Бэрэдж Сыхьатбый, Цэй Аслъан, фэшхьафхэри къашъохэм кІэщакІо афэхъугъэх.

Концерттым АР-м культурэмкІэ иминистрэу Чэмышыгъо Гъазый еплъыгъ. Краснодар краимрэ Адыгеимрэ культурэмкІэ яІофышІэхэр концертхэмкІэ зэхьожьынхэр шэнышІу афэхъугъ. «Налмэсыр» ипчыхъзэхэхэзэ непэ Краснодар шыкІошт. Кубань къэралыгъо академическэ къээкъ хорым иконцерт щылэ мазэм и 11-м Мыекъуапэ шыкІошт.

**Нэкіубгъор зыгъэхьабырыгъэр
ЕМТЫЛЪ Нурбый.**

Заключение о результатах публичных слушаний

16 декабря 2010 года

а. Пчегатлукай

Инициатор публичных слушаний: Совет народных депутатов муниципального образования «Пчегатлукайское сельское поселение». Публичные слушания назначены: Решением Совета народных депутатов муниципального образования «Пчегатлукайское сельское поселение» N 76 от 25.10.10 года, опубликованным в газете «Теучежские вести» N 89 от 10.11.10г.

Вопрос публичных слушаний: Обсуждение проекта решения «О бюджете муниципального образования «Пчегатлукайское сельское поселение» на 2011 год».

Уполномоченный орган по проведению публичных слушаний: комиссия СНД МО «Пчегатлукайское сельское поселение» по проведению публичных слушаний.

В течение отведенного периода с 25.11.10г. по 15.12.10г. предложений по проекту решения «О бюджете муниципального образования «Пчегатлукайское сельское поселение» на 2011 год» от населения не поступило.

Вывод о результатах публичных слушаний.

1. Одобрить представленный проект решения «О бюджете муниципального образования «Пчегатлукайское сельское поселение» на 2011 год» в целом.

2. Рекомендовать Совету народных депутатов муниципального образования «Пчегатлукайское сельское поселение» принять проект решения «О бюджете муниципального образования «Пчегатлукайское сельское поселение» на 2011 год» в целом.

3. Опубликовать в средствах массовой информации заключение о результатах публичных слушаний «О бюджете МО «Пчегатлукайское сельское поселение» на 2011 год».

**Глава муниципального образования
«Пчегатлукайское сельское поселение» А.Ш. ДУХУ**

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдзыгъэкІырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ ІофхэмкІэ,
ІэкІыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилгэп-
къэгъухэм адырлэ
зэпхыныгъэхэмкІэ
ыкІи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкІэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакция
зыхъышІыр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкІыжэ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын ІофхэмкІэ,
телерадиокъэтын-
хэмкІэ ыкІи зэлыгъ-
ІэсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпІэ гъэоры-
шлалэ, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
тыхэрэм мышгып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкІэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кІыжэ ахьы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажыэхэр-
рэмрэ яеплъыкІэ
зэтемыфэн ыльэ-
кІышт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхьырэ тхы-
гъэхэр зэхэтыф-
хэрэп ыкІи къэ-
зытхыгъэхэм
аІэкІэдгъэхьа-
жыыхэрэп.

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ІОГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр

4668

Индексхэр

52161

52162

Зак. 3447

Хэутыным
узыщкІэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00